O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

_____
I.M.Tuxtasinov

2022-yil "30" 06

XALQARO JURNALISTIKADA TAHLILIY JANRLAR
FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 300 000 – Ijtimoiy fanlar, Jurnalistika va axborot

Ta'lim sohasi: 320 000 – Jurnalistika va axborot

Ta'lim yo'nalishi: 60320100 – Jurnalistika (xalqaro jurnalistika)

Fan/modul kodi XJT1504	O‘quv yili 2024-2025	Semestr 5	ECTS – Kreditlar 4
Fan/modul turi Majburiy	**Ta’lim tili** O‘zbek/rus	**Haftadagi dars soatlari** 4	

	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Xalqaro jurnalistikada tahliliy janrlar	54	66	120

2. **I. Fanning mazmuni:**

Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarga jahon jurnalistikasi va ommaviy kommunikatsiya asoslari yuzasidan nazariy tushunchalar hosil qilish, mazkur fanning mazmun va mohiyatini anglatish, jahon jurnalistikasining sistemasidagi korporatsiyalar, media-biznes kabi realiyalarni tushuntirishdan iborat.

Fanning vazifasi – jurnalist kasbi va uning boshqa kasblar bilan aloqadorligi, jurnalistika va AOK sohasida kadrlarni tayyorlash tizimi, jurnalistik faoliyat jarayonida qonuniy talablar asosida ish olib borish, jurnalistika va AOK ta’limi, nazariyasi, tizimi, iqtisodiy voqeligi, jurnalist odobiga qo‘yiladigan talablar haqida tasavvur berishdan iborat.

II. Asosiy qism (ma’ruza mashg‘ulotlar)
Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu: Xalqaro tahliliy jurnalistika.
2-mavzu: Xalqaro korrespondensiya janri va uning turlari.
3-mavzu: Maqola – tahliliy jurnalistikaning yetakchi janri sifatida.
4-mavzu: Yangiliklar tuzilmasi va olti boqiy savol.
5-mavzu: Xalqaro sharh janrining konsepsiyasi.
6-mavzu: “Matbuotda tahliliy janrlar” to‘g‘risida tushuncha.
7-mavzu: Mashhur xalqaro jurnalistlar.
8-mavzu: Bosma matbuot uchun yangilik tayyorlash.
9-mavzu: 24 soat - yangiliklar efirda.
10-mavzu: Tahliliy jurnalistika janrlar rang-barangligi.
11-mavzu: Intervyu.
12-mavzu: Korrespondesiya janri va uning turlari.
13-mavzu: Xalqaro mavzudagi yangiliklarning yoritilishi.

Ma’ruza mashg‘ulotlari professor-o‘qituvchi tomonidan interfaol usullar

orqali o‘tiladi, mavzularga oid taqdimotlar tayyorlanadi, zamonaviy pedtexnologiyalardan foydalaniladi.

III. Seminar mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar:

1-mavzu: Xalqaro Xatchins komissiyasining OAV faoliyatiga doir 5 bosh mezoni.
2-mavzu: Yozuvchi publitsist, jurnalist va xalqaro sharh.
3-mavzu: Xalqaro sharhda erkinlik va mas’uliyat uyg‘unligining saqlanishi.
4-mavzu: Fuqarolik jamiyatida xalqaro sharh va xalqaro sharhlovchining o‘rni va ahamiyati.
5-mavzu: Ijtimoiy-siyosiy tuzumlar va xalqaro sharh.
6-mavzu: Sharhda haqqoniylik tamoyili.
7-mavzu: Milliy va xorijiy matbuot sahifalaridan informatsion va tahliliy korrespondensiyalarni topish va tahlil qilish. Tahliliy korrespondensiya yozish.
8-mavzu: Matbuotdan maqola topish va tahlil qilish. Maqolaga mavzu tanlash. Tahliliy maqola yozish uchun material to‘plash. Maqola qurilishi: mavzu, fakt va fikr mushtarakligini ta’minlash.
9-mavzu: Muammoli maqola yozish va tahlil qilish.
10-mavzu: Ilmiy-ma’rifiy maqola yozish va tahlil qilish.
11-mavzu: Matbuotda chop etilgan jurnalist surishtiruvini topish va uning janr xususiyatlarini aniqlash.
12-mavzu: Yirik axborot agentliklari va gazeta faoliyati, ularda xalqaro mavzudagi yangiliklar berilishini o‘rganish
13-mavzu: Voqea joyidan (voqeband) reportaj yozish.
14-mavzu: Intervyu uchun mavzu tanlash, savol tayyorlash.

Seminar mashg‘ulotlarda amaliy materiallardan izohlashni talab qiladigan muammoli masalalar muhokama.

Kurs ishi mavzulari

1. Zamonaviy bosqichda dunyo rivojlangan mamlakatlari jurnalistikasi tizimi va ular taraqqiyotining asosiy yo‘nalishlari.
2. AQSh jurnalistikasi.
3. Buyuk Britaniya jurnalistikasi.
4. Germaniya jurnalistikasi.
5. Fransiya jurnalistikasi.
6. Rossiya jurnalistikasi.
7. Manipulyatsiya tushunchasi va uning asosiy belgi, alomatlari.

8. Manipulyativ ta'sir samaradorligining shart va mezonlari.
9. Manipulyativ ta'sir usul va yo'sinlari.
10. Manipulyativ ta'sir texnologiyalari.
11. Manipulyatsiyalar va siyosiy tizimlar.
12. OAVda tashviqot olib borishning manipulyativ asoslari.
13. Axborot urushi tushunchasi va alomatlari.
14. Ong manipulyatsiyasi – axborot urushi sifatida.
15. Saylov kompaniyalari davrida ommaviy manipulyatsiya ko'rinishlari.
16. Maqsad va istaklar lobbisi.
17. Dunyo mamlakatlari saylov tizimlari va xalqaro kuzatuvda OAV roli.
18. Radiorolik tayyorlashda kreativ fikrlashning ahamiyati.
19. Reklama va ijtimoiy roliklar farqi.
20. Fransiya OAV va mahalliy matbuoti taraqqiyoti masalalari.
21. Germaniya OAVining rivojlanish tamoyillari.
22. Italiya OAV rivojlanish bosqichlari zamonaviy taraqqiyoti.
23. Yaponiya gazetalarining rivojlanish bosqichlari va zamonaviy taraqqiyoti.
24. OAV siyosiy kuchlar qo'lida targ'ibot mashinasi sifatida.
25. Mediakorparatsiyalar faoliyatining xalqaro kafolatlari.
26. Travel-journalizm va zamonaviy OAV.
27. Xalqaro jurnalistikada janrlar rang-barangligi.
28. Blog – matnli axborot yetkazish ko'rinishlaridan biri sifatida.
29. Blogerlik tushunchasi, uning huquqiy asoslari va maqomi.
30. Xalqaro jurnalistikaning istiqboldagi strategiyalari.

Kurs ishlari talabalar tomonidan mustaqil tarzda yoziladi, fikrlarini dalillash uchun zamonaviy adabiyotlardan, yangiliklardan foydalaniladi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1-mavzu: Matbuot sahifalaridan yangiliklarni topib o'qish, ularni oddiy axborotdan farqini ajratish.

2-mavzu: Matbuot sahifalaridan to'nkarilgan ehrom shakldagi yanliklarni topib o'qish, o'ziga xosliklarini aniqlash.

3-mavzu: Matbuot sahifalaridan klimatik shakldagi yangiliklarni topib o'qish, o'ziga xosliklarini aniqlash.

4-mavzu: Matbuot sahifalaridan xronologik shakldagi yangiliklarni topib o'qish, o'ziga xosliklarini aniqlash.

5-mavzu: Matbuot sahifalaridan siyosiy mavzudagi yangiliklarni topib

o'qish, tasavvurga ega bo'lish

6-mavzu: Matbuot sahifalaridan iqtisodiy mavzudagi yangiliklarni topib o'qish, tasavvurga ega bo'lish.

7-mavzu: Matbuot sahifalaridan xalqaro mavzudagi yangiliklarni topib o'qish, tasavvurga ega bo'lish.

8-mavzu: Matbuot sahifalaridan ta'lim-tarbiya mavzusidagi yangiliklarni topib o'qish, tasavvurga ega bo'lish.

9-mavzu: Matbuot sahifalaridan ilmiy mavzudagi yangiliklarni topib o'qish, tasavvurga ega bo'lish.

10-mavzu: Gazetalardan sport mavzuidagi yangiliklarni topib, o'qish, tasavvurga ega bo'lish.

11-mavzu: Huquqiy mavzudagi yangiliklarni topib, o'qish tasavvurga ega bo'lish.

12-mavzu: Matbuot sahifalaridan iqtibosli kirishdan foydalanib siyosiy yoki iqtisodiy mavzuda yangiliklarni topish va ularni ahamiyatini o'rganish.

13-mavzu: Matbuot sahifalaridan sarlavhali kirish qo'llangan yangiliklarni topish va ularni o'ziga xosligini tahlil qilish.

14-mavzu: "Mavzuga qaytib" kirish qo'llangan yangiliklarni topish va ularni o'ziga xosligini tahlil qilish.

15-mavzu: Matbuot sahifalaridan savolli kirish qo'llangan yangiliklarni topish va ularni o'ziga xosligini aniqlash.

16-mavzu: Mahalliy matbuot nashrlaridan reportajlarni topib o'qish va tahlil qilish.

17-mavzu: Xorij OAVlarida reportaj haqidagi fikrlarni o'rganib chiqish.

18-mavzu: Xorij OAVlarida berilgan biror reportajni tarjima qilish, uning o'ziga xosliklarini tahlil qilish, o'rganish.

19-mavzu: Rossiya jurnalistikasida e'tirof etilgan mashhur reportajlarni o'rganish.

20-mavzu: Milliy matbuot sahifalaridan mavzuli reportajlarni topib o'qish, tahlil qilish.

21-mavzu: Voqeband reportaj yozish jarayonini o'rganish. Unda tezkorlik xususiyatlarining muhimligini his qilish.

22-mavzu: Chop etilgan muammoli reportajlarni topib o'qish, tahlil qilish, o'ziga xosligini aniqlash.

23-mavzu: Tezkor yozilgan axboriy intervyularni tahlil qilish (ijtimoiy-siyosiy, mustaqil, xususiy gazetalar misolida).

24-mavzu: Nashr etilgan axboriy intervyularda berilgan savollar tuzilishi, mantiqiy ketma-ketligini o'rganish.

	25-mavzu: Chop etilgan intervyular misolida berilgan savollarni avvaldan rejalashtirishni o'rganish. **26-mavzu:** Matbuotda chop etilgan davra suhbatini topib o'qish, savol qo'yilishi, muammolarning ochib berilishini tahlil qilish. **27-mavzu:** Matbuotda chop etilgan davra suhbatidan mutaxasislar naqadar to'g'ri tanlanganlarini ular fikrlaridan aniqlash, muammoning yechimi bo'yicha baho berish. **28-mavzu:** Siyosiy mavzuda yozilgan axboriy hisobotlarni tahlil qilish. **29-mavzu:** Iqtisodiy mavzuda yozilgan axboriy hisobotlarni tahlil qilish. **30-mavzu:** Chop etilgan hisobotlar misolida ularning o'ziga xosligini tahlil qilish. **31-mavzu:** Elektron gazetalarda siyosiy xabarlarning yoritilishi. Mustaqil ta'lim mavzulari talabalar tomonidan referat tayyorlash, taqdimotlar qilish orqali qabul qilinadi.
3.	**V. Ta'lim natijalari/ Kasbiy kompetensiyalar** **Talaba bilishi kerak:** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - Matbuot, OK va jamiyatning o'zaro munosabati, axborot – jurnalistikasining asosiy quroli, vositasi ekanligi, jurnalistning tahririyatlarni axborot bilan ta'minlash tabiati, jurnalistning tahririyatlarni axborot bilan ta'minlash tabiati, jurnalistika vazifalari sistemasi va prinsiplari, erkinlik, zaruriyat, ma'suliyat tushunchalari hamda OAVda universallik va ixtisoslashuv, ommaviy nashrlar, soha va tarmoq nashrlari, maxsus nashrlar haqida tasavvur va bilimga ega bo'lishi; - jahon jurnalistikasi va OKning tarixiy taraqqiyotiga oid asosiy prinsiplardan foydalanish, OAV va OK nazariyasi va sistemasi to'g'risidagi bilimlarni amaliyotda qo'llay olish, nazariy va amaliy bilimlarni o'z faoliyatlarida qo'llash malakalariga ega bo'lish; - jurnalistikaning harakat kuchlari va ularning o'zaro munosabatlarini, jahon jurnalistikasi va OK taraqqiyotining asosiy omillari va istiqbolini, jamoatchilik va OAVning o'zaro munosabatini qabul qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • Ma'ruza mashg'ulotlar; • interfaol keyslar; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlar qilish; • individual loyihalar;

	• jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va oraliq nazoratda berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1. Bosma ommaviy axborot vositalarida janrlar va mahorat masalalari. V jild. Mualliflar: Saidov H., Toshpo'latova N., Nurmatov A., Do'stqorayev B., Ashurov S., To'xliyeva N., Dultayeva D., Umarova D., Erkaboyeva Yo. – T.: O'zbekiston, 2019. – 512 b. 2. Saidov H., To'xliyeva N. Reportyorlik mahorati: O'quv qo'llanma. – T.: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2008. – 120 b. 3. Лазутина Г.В., Распопова С.С. Жанры журналистского творчества: Учеб.пособие для студентов вузов. – М.:Аспект Пресс, 2011. – 320 с. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 4. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016. – 29 b. 5. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.:O'zbekiston, 2017. – 103 b. 6. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017. – 47 b. 7. David Spark, Geoffrey Harris. Practical Newspaper Reporting. 4th edition. – India: New Delhi, 2012. – 1-6 p. 8. The Basics of Professional Journalism: Reporting, Writing and Editing. ICFJ. Part II: Writing. – USA, 2012. – 712 p. 9. Kim M.N. Novostnaya jurnalistika. Uchebnik. – SPb.: Izd-vo Mixaylova, 2005. – 352 s. 10. Ixtisoslashgan jurnalistika. IX jild. Mualliflar: Qosimova N., Xidirov Q., Safarov A., Saidov H., Ortiqova Y., Isomiddinova M., Do'simbetova N., Abdurahmonova M., Saidova M. – T.: O'zbekiston, 2019. – 784 b. 11. Ernazarov QT. va boshq. Reportyorlik faoliyatining nazariyasi va amaliyoti. O'quv qo'llanma. – T: O'zMU, 2002. – 200 b. 12. Tertыchnыy A.A. Janrы periodicheskoy pechati: Uchebnoye posobiye. – M.: Aspekt Press, 2000. – 312 c.

	Axborot manbalari 13. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali. 14. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. 15. https://president.uz/uz/ – O'zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti. 16. http://uza.uz/oz/ – O'zbekiston Milliy axborot agentligi veb-sayti. 17. http://www.mediasprut.ru/media/media.shtml 18. http://journalism.narod.ru/ 19. http://www.library.cjes.ru/online/ 20. http://www.infohome-altai.ru/node/143 21. www.google.com 22. Wikipediya.com 23. uchildiz.uz
7.	**Samarqand davlat chet tillar instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2022-yil "30" 06 dagi "11"-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.**
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar:** **N.G'.Shodmonqulov** – SamDChTI, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasi o'qituvchisi. **M. A. Xudayberdiyeva** – SamDChTI, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasi o'qituvchisi
9	**Taqrizchilar:** **O'.O'.Qo'ldoshev** - SamDChTI, "Tarjima nazariyasi va amaliyoti" kafedrasi mudiri, (PhD). **F.I. Toshev** – "Zarafshon" va "Самаркандский вестник" gazetalari birlashgan tahririyati bosh muharriri